

Mer än handel: avtalet med Indien och EU:s säkerhetsintressen

Ett av världens största frihandelsavtal har nåtts mellan Indien och EU. Förhandlingarna påskyndades av det oroliga världsläget och utöver ekonomiska vinster stärker avtalet den europeiska säkerheten.

Indien och EU meddelade den 27 januari att de hade nått en överenskommelse om ett av världens största frihandelsavtal. Avtalet kommer att undertecknas efter en juridisk granskning, som beräknas ta cirka sex månader. Därefter ska Europaparlamentet ratificera avtalet och även rådet ska godkänna. I Indien granskas avtalet först av ministerier, sedan ska det godkännas av regeringen (Union Cabinet) och, om nödvändigt, av parlamentet.

Avtalet syftar till att skapa ett frihandelsområde som omfattar 2 miljarder människor och kommer därmed att utgöra en betydande andel av världsmarknaden. Här är de viktigaste delarna:

- En tullsänkning på nästan 97 procent av EU:s export.
- Indiens tullar på EU-bilar kommer att sänkas kraftigt till 10 procent, vilket ska ske gradvis under 5–10 år.
- EU sänker tullarna på 99,5 procent av indiska varor.
- Den stora och skyddade indiska marknaden öppnas för företag i EU.¹

EU och Indien inledde förhandlingar för knappt 20 år sedan, men samtalen har bromsats under långt tid. Invändningarna har varit många och rört flera områden såsom jordbruk, klimatomställning, mobilitet (för exempelvis studenter, forskare

och yrkesverksamma) och dataskydd. Givet de svårigheter som tidigare pausat samtalen är den aktuella överenskommelsen inramad av kompromisser. Exempelvis kommer tullen på EU:s export till Indien att sänkas inom flera områden, men det kommer att ske stegvis för att ge industrierna tid att anpassa sig. Det blir ingen omedelbar lättnad för indiska företag som omfattas av den så kallade koldioxidskatten (CBAM) men Indien har fått ett löfte från EU om att man kommer att få flexibilitet om detta beviljas till andra tredjeländer. EU har också gått med på att ge ekonomiskt stöd på 500 miljoner euro under de kommande två åren för att hjälpa Indien att minska utsläppen av växthusgaser.

Även om avtalet kan komma att innebära betydande vinster, stärkt tillväxt och utgöra en stor del av världsmarknaden finns det från EU:s sida ytterligare ett starkt argument för att genomföra ett avtal just nu: att främja den ekonomiska säkerheten.

Syftet med ekonomisk säkerhet är att skydda produktion och leveranskedjor inom specifika områden för att undvika beroenden av få eller enskilda internationella aktörer. Den geopolitiska och ekonomiska utvecklingen har väckt oro för att EU är alltför exponerat mot länder som kan utnyttja de beroenden som har uppstått till deras fördel. Både produktivitet och grön omställning kan drabbas om vissa varor plötsligt inte kan importeras och exporteras – eller blir mycket dyrare genom exempelvis handelsrelaterade åtgärder.

¹ För ytterligare och mer detaljerad information se: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/india/eu-india-agreements/memo-eu-india-free-trade-agreement-chapter-chapter-summary_en och <https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=2219065®=3&lang=2>

”Genom avtalen med Indien söker EU ytterligare stärka sin ekonomiska säkerhet genom att diversifiera handeln, skapa fler leveranskedjor och bygga starkare strategiska partnerskap utanför sina traditionella beroenden.”

Idén om att använda ekonomiska kopplingar för att uppnå politiska mål är på intet vis ny.² Sedan slutet av andra världskriget har direkta ekonomiska sanktioner använts främst av USA och dess allierade mot utvecklingsländer med tillväxtmarknader.³ Att försvåra och stoppa handel kan fungera som påtryckningsmedel, särskilt om det handlar om varor producerade av monopol. Effekterna av ett leveransstopp beror på hur många länder det finns som säljer eller köper en vara, och om det är lätt eller svårt för aktörer i andra länder att starta upp produktion eller utvinning. Ekonomisk säkerhet ska med andra ord minska risken för sådana framtida produktivtetsminskningar genom en jämnare tillgång till varuflöden och stabila kostnader. Ekonomisk säkerhet kan således handla om att bygga upp beredskap för chocker och kriser men också om att agera mot att utländska regeringar (eller andra aktörer) avsiktligt försvårar eller sätter press genom handels- eller finansieringshinder.

EU bör, enligt detta synsätt, undvika att bli alltför beroende av råmaterial samt varor och delkomponenter producerade av enskilda länder utanför unionen, eller av export till ett enskilt land.

Vad bör då EU göra för att minska sitt beroende av enskilda länder och därmed stärka den ekonomiska säkerheten? Flera förslag har lyfts fram, både av forskare och i den så kallade Draghirapporten.⁴ Till dem hör att inrätta EU-gemensamma exportkreditinstitut som kan hjälpa företag som är alltför beroende av en viss exportmarknad att

skydda sig mot framtida handelshinder. Man föreslår även uppbyggnad av lager inom kritiska områden och industripolitiska lösningar i de sektorer där riskerna motiverar ett ingripande. I samband med det nya avtalet med Indien framstår följande förslag från Draghi och forskningen som särskilt centrala:

- Öka EU-samordningen av förmånliga handelsavtal och direktinvesteringar med resursrika länder.
- Förbättra diversifieringen av både export och import.
- Skapa industriella partnerskap för att säkra leveranskedjan för viktiga nyckelteknologier.
- Rikta blicken mot växande ekonomier.

Att sluta ett avtal med Indien är således *ett* sätt att diversifiera (exempelvis leveranskedjor för läkemedel och kemikalier) och därmed stärka den ekonomiska säkerheten, samt att minska beroendet av bland andra USA och Kina. Avtalet kan därmed komma att bli ett slags försäkring mot den globala handelsoron.

Att säkerheten har fått stor betydelse för hur EU agerar på den globala handelsscenen framstår som allt tydligare. Genom avtalet med Indien söker EU ytterligare stärka sin ekonomiska säkerhet genom att diversifiera handeln, skapa fler leveranskedjor och bygga starkare strategiska partnerskap utanför sina traditionella beroenden. Hur väl strategin kommer att fungera får framtiden utvisa.

För svensk del är överenskommelsen en viktig signal om vad samarbetet i EU kan generera även vad gäller svensk konkurrenskraft och säkerhet, vilket kan vara viktigt i ett land som i vissa avseenden fortsatt är skeptiskt inställt till ytterligare integration.

² Se exempelvis Mulder N. (2022) *The economic weapon: The rise of sanctions as a tool of modern war*. Yale University Press.

³ Hufbauer G. J., Schott K. E. och Oegg B. (2007) *Economic sanctions reconsidered*. Peterson Institute for International Economics (PIIE).

⁴ Draghi M. (2024) *The future of European competitiveness*. European Commission och exempelvis McCaffrey C. och Poitiers N. (2024) *Instruments of economic security*. Working Paper 12/2024. Bruegel. Brussels. Se också EU-kommissionens strategi för ekonomisk säkerhet (lanserad 2023, förstärkt 2024/2025) <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-economic-security/>